
**МОЖЛИВІСТЬ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ СУДДІ,
ЯКІ ПОСТАНОВЛЕНІ У ПОРЯДКУ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ**

Після прийняття Конституції України самостійною функцією судової влади стало здійснення судового контролю за прийняттям посадовими особами й органами рішень і здійснення дій, що суттєво обмежують конституційні права людини при розкритті та розслідуванні злочинів. Проте чинний Кримінально-процесуальний кодекс (далі – КПК) України не надає вичерпного переліку судових рішень, постановлених у порядку судового контролю, а також чіткого переліку тих суддівських рішень, які не можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Це призводить до труднощів розуміння права на апеляційне оскарження суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності, що обумовлює **актуальність** теми даної статті. Визна-

чення переліку рішень судді в порядку судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу і зосередження їх в окремому розділі КПК України сприятиме своєчасному їх оскарженню та забезпеченню конституційного права на захист особи у кримінальному судочинстві.

Проблемами здійснення судового контролю у досудовому провадженні в Україні займалися такі вчені, як В. Т. Маляренко, Л. М. Лобойко, В. І. Чорнобук, Ю. В. Скрипіна, І. В. Гловюк, О. В. Кондратьєв, М. А. Погорецький та ін. Деяким аспектам апеляційного оскарження судових рішень у досудовому провадженні присвятили свої праці В. І. Сліпченко, О. Ю. Костюченко, О. В. Острогляд та ін. Але питання про те, які рішення судді не

можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, і досі залишається спірним.

Постанови, що виносяться суддею в порядку судового контролю, за своїм призначенням і характером поділяються на два види судового контролю: попереджувального і подальшого. Попереджувальний контроль за рішеннями органів розслідування здійснюється до їх реалізації і лише на підставі судового рішення. Подальший контроль здійснюється стосовно конкретних реалізованих рішень і дій органів розслідування на підставі скарг осіб, чий інтереси зачіпаються такими рішеннями [1, с. 151].

КПК України не надає вичерпного переліку рішень судді в порядку судового контролю як попереджувального, так і подальшого характеру.

Так, В. І. Чорнобук відносить до цього переліку такі рішення: про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту; про продовження строку тримання під вартою; про продовження строку затримання підозрюваного; про поміщення обвинуваченого в медичний заклад для проведення судово-медичної та судово-психіатричної експертизи; про поміщення неповнолітнього, який не досяг віку притягнення до кримінальної відповідальності, у приймальник-розподільник строком до 30 діб; про огляд місця події в житлі чи іншому володінні особи за відсутності її згоди; про провадження обшуку в житлі чи іншому володінні особи; про провадження примусової виїмки; про провадження обшуку особи; про накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку; про усунення захисника від участі у справі; про ексгумацію трупа; про примусове освідування та відібрання зразків для експертного дослідження; про провадження виїмки документів і предметів, які містять інформацію про вклади та рахунки в банках і кредитних установах; про накладання арешту на майно, включаючи кошти фізичних та юридичних осіб, які знаходяться на рахунках або на зберіганні в банках і кредитних установах; про тимчасо-

ве відсторонення обвинуваченого від посади; про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та передачі під нагляд міліції; про контроль і запис телефонних та інших розмов; про скасування постанов про порушення кримінальної справи; про закриття кримінальної справи; про зупинення слідства у кримінальній справі; про відмову в порушенні кримінальної справи; про відмову в застосуванні або скасуванні заходів безпеки [1, с. 151–152].

Ю. В. Скрипіна зазначає, що у новому КПК України мають бути відображені ще й такі повноваження судді на досудовому слідстві, як вирішення питання щодо відібрання біологічних зразків, необхідних для судово-експертного дослідження, і короткострокове примусове медичне лікування (примусове годування чи надання потрібних ліків при загостренні будь-якої хвороби або при хронічному захворюванні). Крім того, вчений зазначає, що в КПК України необхідно закріпити право судді щодо: допуску захисника до участі у справі; відводу його від участі у справі; прийняття відмови захисника від виконання своїх обов'язків [2, с. 106–109].

І. В. Гловюк серед дій, на провадження яких суд (суддя) може дати дозвіл, виділяє ще слідчий експеримент у житлі чи іншому володінні особи, а також привід, пов'язаний із проникненням до житла чи іншого володіння особи [3, с. 9–10].

На думку автора статті, усі перелічені вище судові рішення потрібно зосередити та уніфікувати в окремому розділі нового КПК України «Судовий контроль за досудовим провадженням».

Діючий КПК України не містить чіткого переліку тих рішень, на які не може бути подана апеляція. Так, п. 3 ч. 2 ст. 347 передбачає, що апеляція може бути подана на інші постанови місцевих судів у випадках, передбачених цим кодексом. З'ясувати сутність заборони оскарження деяких постанов можна лише при детальному аналізі норм статей всього КПК України.

На думку В. Т. Маляренка, не підляга-

ють оскарженню в апеляційному порядку постанови місцевих судів:

– про усунення захисника від участі у справі (ст. 61-1 КПК України);

– про проведення обшуку (ст. 177 КПК України);

– про накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку (ст. 187 КПК України);

– про огляд житла або іншого володіння особи (ст. 190 КПК України);

– про призначення справи до судового розгляду (ст. 245 КПК України);

– про зупинення справи і направлення її за підсудністю (ст. 249 КПК України);

– про повернення справи прокуророві (ст. 249-1 КПК України);

– про залишення апеляції без руху (ст. 352 КПК України) [4, с. 52–70].

О. Ю. Костюченко, крім зазначених вище постанов суду, які не підлягають апеляційному оскарженню, виділяє такі:

– про затримання підозрюваного, обвинуваченого і доставку до суду під вартою (ч. 4 ст. 165-2 КПК України);

– про продовження затримання до десяти діб (ч. 8 ст. 165-2 КПК України);

– про проведення виїмки (ст. 178 КПК України);

– про залишення суддею скарги потерпілого про порушення кримінальної справи в порядку приватного обвинувачення без розгляду та повернення її особі, яка подала скаргу, якщо вона не відповідає вимогам, встановленим до обвинувального висновку (п. 1 ч. 2 ст. 251 КПК України) [5, с. 103].

Слід відзначити, що серед учених немає єдиної думки щодо надання особі права оскаржувати судові рішення стосовно втручання органів досудового слідства у приватну сферу. Відповідно до КПК України не можна оскаржити постанови судді про проведення обшуку (ст. 177 КПК України), виїмки (ст. 178 КПК України), огляду у житлі чи іншому володінні особи (ст. 190 КПК України).

Так, наприклад, В. І. Сліпченко обґрунтовує недоцільність такого оскарження тим, що коли законодавець не передбачає

можливість участі в судовому розгляді сторони захисту при отриманні судового дозволу на проведення відповідних слідчих дій, це обмеження залежить від доцільності проведення таких слідчих дій без відома інших осіб; якщо ж повідомити цих осіб, проведення слідчих дій (наприклад, обшуку) у більшості випадків буде недоцільним, оскільки запланований результат не буде досягнутий. Також учений зазначає, що суб'єктам, які не беруть участь у судових розглядах, не надається і права оскаржити постанову судді в апеляційному суді, оскільки одразу б виникло запитання: звідки, наприклад, стороні захисту стало відомо про планування проведення обшуку та, відповідно, про отримання дозволу на його проведення [6, с. 154–157].

І навпаки, О. Ю. Костюченко акцентує увагу, що відсутність у зацікавлених осіб права на оскарження постанов судді про обшук, виїмку та огляд житла унеможливує перевірку законності та обґрунтованості таких постанов судді, а оскільки в цих випадках зачіпаються конституційні права осіб, необхідно обов'язково передбачити право їх оскарження. В цих випадках подання скарги не повинно зупиняти набрання ними законної сили. Скасування постанови судді щодо зазначених питань повинно вести до виключення отриманих у результаті цих дій доказів із засобів доказування [5, с. 103]. Ця позиція заслуговує на підтримку, оскільки вона цілком відповідає вимогам Конституції України.

На нашу думку, у пропонуваному новому КПК слід в окремому розділі про судовий контроль за досудовим слідством навести перелік судових рішень у порядку судового контролю із зазначенням, що всі вони можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Заборона оскарження судових рішень не сприяє реалізації проголошеного у Конституції України права особи на захист, а навпаки, – унеможливує своєчасне реагування сторони захисту на незаконні рішення і тягне за собою незаконність усього подальшого провадження. У новому КПК України потрібно закріпи-

ти права особи на захист при втручанні в її приватну сферу та надати право оскаржувати всі без виключення рішення суду.

Наявність пропонованого розділу в КПК України сприятиме не тільки узгодженості дій і повноважень суб'єктів кримінального процесу, а також надасть змогу відновити порушені права при своєчасному апеляційному оскарженні перелічених судових рішень.

Запровадження інституту судового контролю в Україні було спрямоване на реалізацію прав людини в кримінальному процесі, тому і рішення судді, постановлені в порядку судового контролю у досудовому провадженні, не повинні виноситися остаточно без можливості їх оскарження особою, яка прагне реалізувати своє право на захист.

Література

1. Чорнобук В. І. Законність та обґрунтованість процесуальних рішень судді в порядку судового контролю в досудових стадіях кримінального процесу : моногр. / Чорнобук В. І. – Х. : Право, 2008. – 184 с.
2. Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ю. В. Скрипіна. – Х., 2008. – 219 с.
3. Гловюк І. В. Судова діяльність у досудовому провадженні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / І. В. Гловюк. – Одеса, 2008. – 20 с.
4. Маляренко В. Т. Коментар до глави 29 «Подача апеляцій» Кримінально-процесуального кодексу України / В. Т. Маляренко // Законодавство України : наук.-практ. коментарі. – 2004. – № 4. – С. 52–70.
5. Костюченко О. Про доцільність запровадження окремого оскарження і перегляду постанов судді та ухвал суду в кримінальному судочинстві України / О. Костюченко // Судустрой та судочинство в Україні. – 2007. – № 3. – С. 99–106.
6. Сліпченко В. І. Завдання апеляційного провадження як форми судового контролю на стадії досудового розслідування / В. І. Сліпченко // Підприємництво і право. – 2008. – № 10. – С. 154–157.

Надійшла до редколегії 10.03.2009

Анотації

У статті розглянуті проблемні аспекти апеляційного оскарження судових рішень, що постановлені в порядку судового контролю на досудовому слідстві. Особливу увагу приділено рішенням суду, які не можуть бути оскаржені в апеляції. Автор акцентує увагу на необхідності уніфікації судових рішень, постановлених у порядку судового контролю на досудовому слідстві, в окремому розділі нового КПК України «Судовий контроль за досудовим слідством».

В статье рассмотрены проблемные аспекты апелляционного обжалования судебных решений, которые постановлены в порядке судебного контроля на досудебном следствии. Особое внимание уделено решениям суда, которые не могут быть обжалованы. Автор акцентирует внимание на необходимости унификации судебных решений, постановленных в порядке судебного контроля на досудебном следствии, в отдельном разделе нового УПК Украины «Судебный контроль за досудебным следствием».

The article is devoted to problems aspects of appeal of judgment, resolving in the order of judicial control in the before trial stage. Article contains the questions of judgment, which can not be appeal. Author was underlined the necessity of unification judgment, resolving in the order of judicial control in the before trial stage, in the separate part of Ukrainian Criminal Procedure Code «Judicial control for preliminary investigation».